

[Bertel Dahlgaard.]

det til slut — og ønskeligt, at der i tiden fra nu af indtil valget bliver tilvejebragt klarhed over, om det er muligt at nå til samling om en politik på et sådant social-liberalt grundlag, at der herudfra kan skabes sandsynlighed for stabile parlamentariske forhold i de kommende år. Viser det sig ikke muligt at nå til en sådan afklaring, vil det radikale venstre forbeholde sig sin fulde frihed til efter valget at søge frem til en regeringsdannelse, som afgiver de fornødne garantier for, at den social-liberale linje bliver retningsgivende for de kommende års samfundsudvikling. Der vil ikke heri, så vidt jeg kan se, ligge nogen udfordring til nogen side, men tværtimod en opfordring til et realistisk samarbejde, så sandt som der i store kredse inden for andre partier føles stærke tilknytningspunkter til det social-liberale samfundssyn.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Medlemmer af folketinget Hvidberg, Fibiger, Halfdan Hendriksen, Jørgen Jørgensen (Ullerup), Ole Bjørn Kraft, Aksel Møller, Erna Sørensen, Poul Sørensen, Tesdorpf og Thestrup har meddelt mig, at de ønsker her i tinget mundtligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om ændringer i skolevæsenets ordning.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 18. oktober, kl. 13 med følgende dagsorden:

Fortsettelse af forhandling om statsministerens redegørelse i henhold til grundlovens § 38 ved folketingsårets åbning.

Mødet hævet kl. 16²².

6. møde.

Torsdag den 18. oktober kl. 13.

Formanden: Folketingsmand Heick har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren ikke, at den adgang, der er givet dem, der har aftjent deres værnepligt, til at få en tillægsunderstøttelse til skoleophold inden 3 år efter hjemsendelsen fra militærtjenesten, bør administreres ens over hele landet?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets regnskab for finansåret fra 1. april 1955 til 31. marts 1956 er efter endt revision fremlagt i bureauet. Et samfunddrag vil blive optaget i tillæg B.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til det ærede medlem hr. Hvidberg, for at han som ordfører for forslagsstillerne kan fremsætte et tidligere anmeldt forslag til folketingsbeslutning.

Ordføreren for forslagsstillerne (Hvidberg): Jeg har den ære for det høje folketing at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om ændringer i skolevæsenets ordning.

Den diskussion om skolens forhold, som har været løbende i de sidste to år, synes at vise, at tiden ikke er moden til en egentlig ændring af den danske skoles struktur. Det er en meget alvorlig sag at ændre skolens rammer, og der bør gå grundige og mangesidede overvejelser forud, før man foretager sig noget sådant.

Den opfattelse, at det er for tidligt at foretage indgreb i skolens opbygning, deles af mange skolefolk og politikere også inden for de andre politiske partier. Dette betyder imidlertid ikke, at man ikke også fra konservativ side har den opfattelse, at der tiltrænges ændringer i skolens liv. De rammer, som skoleloven af 1903 angiver, trænger på flere måder til et nyt indhold efter de erfaringer, som er indhøstet i dette halve århundrede. Men de forbedringer, som er

[Hvidberg.]

påkrævede, kan gennemføres ved visse ændringer i skolelovene, ved anordninger og bekendtgørelser, uden at den bestående skoleopbygning omstyrtes.

I den henseende er nærværende forslag på linje med den betænkning, som i 1952 blev afgivet af et fællesudvalg nedsat af Danmarks Lærerforening efter henvendelse til Københavns Kommunalærerforening, Københavns Kommunalærerindeforening, Danmarks Realskolelærerforening og Gymnasierne Lærerforening.

Vort forslag bygger på den kendsgerning, at det virkelige liv indeholder mere variation end lighed. Både vi og vore børn er indbyrdes forskellige, hvad evner og anlæg angår. Naturen har ikke udstyret os efter noget lighedsprincip. Det gælder imidlertid om at give det enkelte barn mulighed for at nå så vidt, som det formår, både i menneskelig udvikling og i nyttige kundskaber.

Netop derfor mener vi, at skolestrukturen bør hvile på den delte skoles princip, hvor børneantallet ikke er for lille dertil. Også for at børn fra ubemidlede hjem kan bevare mulighederne for at læse videre og tage eksamen, bør deling finde sted. Den udelte skole forringer disse muligheder, idet læseeegnede børn fra sådanne hjem i mange tilfælde vil gå ud af skolen uden nogen eksamen til videregående undervisning, når afgørelsen først træffes ved 14 års alderen.

Vort forslag hævder en deling efter det 5. skoleår. En skoleordning med deling senere end det 5. år, f. eks. efter det 6. skoleår, er uheldig, fordi eleverne da er kommet ind i pubertetsperioden. Deling i klasser giver også øgede muligheder for sammenhold og samarbejde netop om de grundlæggende fag, hvorimod en udelte skole for byskolens vedkommende ved sine teorier om differentieret undervisning i fag inden for samme klasse vil skabe forvirring og splittelse, daglig sætte skel mellem børnene og gøre arbejdet overordentlig vanskeligt for læreren.

Den udelte skoletype vil derimod stadig være den naturlige for landsbyskolen, hvor der i samme klasse naturligt og selvfølgelig sker en differentiering af undervisningen i årgange, men ikke i fag, således at samme årgang får samme undervisning.

At ville indføre differentieret undervis-

ning inden for klasserne i byskolen, som nogle foreslår, vil betyde et alvorligt undervisningsmæssigt tilbageskridt for den danske skole. Man bør derfor bibeholde deling af børnene i klasser, hvor antallet tillader det, således at alle børn i samme klasse får samme undervisning.

I henhold til ændringer i folkeskoleloven og almenkoleloven er der som bekendt givet muligheder for forsøg i skolens forskellige afdelinger. Sådanne forsøg er nu i gang flere steder i landet. Man bør med opmærksomhed følge det forsøgsarbejde, som udføres, og afvente resultaterne deraf.

Med begrundelse i de her fremlagte synspunkter stiller vi forslag om, at regeringen nu bringer den herskende uro omkring skolen til ophør ved at træffe en ordning af skolens forhold efter de i det hermed fremsatte forslag angivne retningslinjer.

Hvad nu selve forslaget angår, vil jeg gerne betone, at det jo ikke drejer sig om et fuldt udarbejdet forslag til lov, men derimod om en henstilling til ministeren om snarest at træffe foranstaltninger til en ordning af skolens forhold inden for og til dels uden for de nuværende lovrammer efter de linjer, der angives i forslaget.

Skønt folkeskolens mål vel egentlig ikke har været draget ind i de sidste års skolepolitiske diskussion, føler forslagsstillerne det rigtigt først at pege på det dobbelte formål, folkeskolens undervisning har: det karakteropdragende og det kundskabsmeddelende. Det første af disse formål er som bekendt uddybet i bekendtgørelse af 24. maj 1941, hvor det bl. a. udtales,

„at folkeskolen bør udvikle og styrke børnenes sans for de etiske og kristelige værdier, give dem ærbødighed for menneskelivet og for naturen, kærlighed til hjemmet og vort folk og land . . . øge deres respekt for oprigtighed i tale og adfærd og styrke deres pligtfølelse.“

Disse gode og stærke ord fra en bekendtgørelse udstedt af daværende undervisningsminister Jørgen Jørgensen (Lejre) i en for både folk og skole skæbnsvanger tid bør ikke træde tilbage i vor bevidsthed heller nu. Det er i den forbindelse, vi fremhæver, at timerne i kristendom ikke bør reduceres, og de må heller ikke i nogen del af skolen benyttes til noget som helst andet end netop undervisning i kristendom.

[Hvidberg.]

Forslaget anser det desuden for nødvendigt at understrege, at de elementære kundskaber i dansk, regning og skrivning, der tilegnes i grundskolen, derefter yderligere bør indøves i 1. og 2. hovedskoleklasse. I disse klasser bør der ikke anvendes læsebøger og regnebøger med stadig stigende sværhedsgrad. Man bør blive stående ved 5. kl.s sværhedsgrad. Hvis børnene stilles over for opgaver, som de ikke magter, mister de initiativ og lyst — skoletræthed.

I den hidtidige FM-skole er der utvivlsomt begået den fejl, at man har taget for mange ting op, så der er blevet for lidt tid til dansk, regning og skrivning. Der bør åbenbart være flere timer til disse elementære fag. Selv om de fag, der er afgivet timer til, såsom boldspil, sløjd og drengesusser — i 8. kl. — er gode og nyttige sysler, er det dog et spørgsmål, om man har råd til at kaste sig over sådanne ting på bekostning af de elementære fag.

Det er en mangel, at en række dygtige lærere, som især har givet deres arbejdskraft til den skoleform, som man sædvanlig benævner FM-skolen, ikke har været hørt i noget udvalg. Den række spørgsmål, der knytter sig til FM-skolen, bør tages op til alvorlig drøftelse i et udvalg sammensat af kyndige FM-skolefolk.

Det i januar 1952 nedsatte udvalg, der skulle drøfte eksamensmellemskolens forhold, og hvis møder senere indstilledes, bør genoptage sit arbejde og forelægge sine resultater, idet disse måske vil kunne være af betydning for arbejdet i et kommende udvalg vedrørende hovedskolen.

Man må erkende det værdifulde i, at børnene lærer fremmede sprog, selv om det blot skulle blive ved begyndelsesgrundene i ét fremmedsprog. Men forudsætningen er den, at de elementære grammatikalske begreber fra danskundervisningen er i orden.

De mundtlige fag kunne og er også nogle steder blevet drevet som en slags højskoleundervisning. Lærebøger bruges da kun som støtte. Fortællingsformen er her vigtig. Vi mener, at der bør gås videre ad denne vej.

Vort forslag bygger på en deling af børnene efter 5. klasse, men der bør tages hensyn til, at nogle børn er senere udviklede, og derfor fastslår forslaget, at disse

børn har mulighed for at gå fra 1. og 2. hovedskoleklasse over i 2. og 3. mellem-skoleklasse og fra 3. hovedskoleklasse, 8. klasse, over i 3. mellem. Vi har derimod måttet anse det for betænkeligt, at en elev skulle kunne gå fra 3. hovedskoleklasse, 8. klasse, over i 4. mellem-skoleklasse. Overgang til 2. og 3. mellem er i øvrigt allerede nu mulig dels efter almenlovens § 15, dels efter kgl. anordning af 11. september 1952, stk. 10-12. Denne anordning gælder imidlertid kun for Storkøbenhavn, skønt den allerede er udstrakt til større skolevæsenet uden for København. Men disse overgangsmuligheder bør nu lovfæstes.

Når der er adgang til overgang fra hovedskolen til 2. og 3. mellem-skoleklasse, vil oprettelsen af 3-årige anerkendte præliminærkursus i købstæderne næppe finde sted uden i undtagelsestilfælde.

Der er for tiden næppe tilstrækkelige lokaler, ej heller er lærerantallet stort nok til gennemførelse af de i vort forslags afsnit I, stk. 6, nævnte forbedringer. De fremsættes som et program, der må gennemføres, efterhånden som forholdene tillader det.

I selve forslaget om en 3-årig hovedskole ligger indførelsen af et 8. skoleår, men der er mulighed for at dispensere fra reglen og foretage udmeldelse efter 7 års skolegang. Nogle børn kan vise en sådan uegnethed for videre skolegang, at udmeldelse må anses for det bedste både for dem selv og for skolen.

Bestemmelsen om afgangsprøve i de elementære fag med afgangsbetegnelse efter de 3 år i hovedskolen er af betydning — det må jeg indrømme den højtærede undervisningsminister, som i sit oprindelige forslag foreslog det — hvis hovedskolen skal lykkes. Den må have dette mål for sit arbejde stillet for øje.

Der mangler endnu meget i, at folkeskolen i landdistrikterne er udbygget efter folkeskoleloven af 1937. Dette er af de foreliggende opgaver en af de mest nærliggende og mest påtrængende. Det 8. skoleår må nu drages med ind i planernes fuldførelse.

Den nyordning, som fra januar måned dette år blev gennemført vedrørende præliminærkursus ude på landet, har allerede vist sig at slå godt an. Det vil derfor for landsbyskolens vedkommende være rime-

[Hvidberg.]

ligt at bygge videre på dette grundlag, men det vil være nødvendigt, at en vis ordnende kontrol finder sted med hensyn til nye kursus' oprettelse, så de ikke bliver anbragt i et geografisk uheldigt forhold til hinanden.

Det konservative folkeparti har hele tiden lagt vægt på, at den 4-årige mellem-skole med dens afsluttende mellemskole-eksamen bibeholdes. I det halve århundrede, i hvilket mellemskolen nu har eksisteret, har den hævdet sig som en vellykket skoleform. Ikke mindst af hensyn til sin sociale betydning bør den opretholdes.

Men en række forhold inden for eksamensmellemskolen og realskolen trænger til ændring. Det i januar 1952 nedsatte udvalg, som skulle fremkomme med indstilling om en ajourføring og fornyelse af undervisning, pensa, eksamen m. m., bør gøre sig færdigt. Jeg har hørt sige, at udvalget har holdt henved 100 møder, og at det ligger inde med gode resultater. Lad os dog så få dem at se!

Gymnasiet fastholdes som 3-årigt og linjedelt. Ikke mindst fordi mange gymnasier virker som oplandsskoler, bør de bibeholde deres mellemskole.

Der bør sættes ind på at skaffe det fornødne antal gymnasiepladser. Der bør ikke gennemføres en gymnasieordning, som tvinger vore universiteter til at søge adgangsbegrænsning gennemført. Ikke blot ønsker vi universiteterne sikret mod indførelse af adgangsbegrænsning, men vi ønsker det også muliggjort, at de højere læreanstalter kan ophæve deres adgangsbegrænsning. Vi er vel vidende om, at det ikke her drejer sig om en plan, der kan realiseres hverken i dag eller i morgen, men det konservative folkeparti har allerede i sit program af 1945 erklæret, at det til universiteterne og de højere læreanstalter ingen adgangsbegrænsning bør finde sted. „Læreanstaltnes kapacitet bør udvides, så ingen egnet udelukkes,“ sagde vi. Det er dette program, vi nu søger realiseret. En nærmere begrundelse for dette

standpunkt anser jeg ikke for at være fornøden, og i hvert fald har jeg ikke tid til at give den her.

Sidst, men ikke med mindst betoning, nævner vort forslag de private skoler. Vi mener, at de private skoler, når de i øvrigt opfylder betingelserne for tilskud, bør sikres en fuldt ud betryggende stilling.

Jeg skal med disse ord anbefale forslaget til velvillig behandling.

Formanden: Eksemplarer af det nu fremsatte forslag til folketingsbeslutning vil blive omdelt.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forhandling om statsministerens redegørelse i henhold til grundlovens § 38 ved folketingsårets åbning.

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 1, foregående forhandling i tidenden sp. 74).

Forhandlingen genoptoges.

Alfred Jensen: Da vor ordfører, det ærede medlem hr. Aksel Larsen, er forhindret i at være til stede, skal jeg på den kommunistiske gruppes vegne fremkomme med nogle bemærkninger til åbningstalen.

Jeg vil gerne begynde med at fastslå, at denne folketingssamling har fået en særlig optakt med vedtagelsen af folkepensionsforslaget i september måned. Loven er med sine mangler og vildskud en sejr for de folkelige kræfter. Der er gjort adskillige forsøg på at spænde ben for loven og på at få dens vedtagelse udskudt. Nu ser jeg af Social-Demokraten for søndag den 14. ds., at nogle fremtrædende erhvervsdrivende har sluttet sig sammen for ved fælles hjælp at hindre en gentagelse derved, at man vil have flere og mere tilforladelige kandidater opstillet ved valget for de borgerlige partiers vedkommende. Selv om disse sammensvorne skulle have held med deres bestræbelser, kommer vi ikke uden om den enkle kends-